

บทที่ 8

สรุปและความส่งท้าย

หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ภาค คือ ในภาคที่หนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่บทที่ 2 ถึงบทที่ 5 เป็นความพยายามที่จะค้นหาตำแหน่งของสังคมไทยว่าอยู่ ณ ที่จุดใดในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกในยุคปัจจุบัน ดังนั้น เนื้อหาสาระจึงได้เน้นกล่าวถึงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่วิเคราะห์ระบบทุนนิยมโลก ซึ่งมีประเทศอุตสาหกรรมเป็นรัฐศูนย์กลาง และมีสังคมก่อนอุตสาหกรรมหรือสังคมดั้งเดิมเป็นรัฐบริวาร ความสัมพันธ์ของรัฐศูนย์กลางกับรัฐบริวารนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความไม่เท่าเทียมกัน อีกทั้งรัฐศูนย์กลางได้ใช้อิทธิพลเข้าไปครอบงำสังคมดั้งเดิม และคุกคามเอาความมั่งคั่งออกไปสู่ศูนย์กลางของระบบทุนนิยมโลก ทำให้รัฐทุนนิยมพึ่งพาอาศัยอยู่ในสภาพด้อยพัฒนาและประชาชนมีแต่ความยากจนข้นแค้น ในขณะที่ศูนย์กลางของโลกมีความเจริญรุ่งเรืองและประชากรก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีศรีสุขกันโดยถ้วนหน้า

ต่อมา เมื่อสังคมดั้งเดิมได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระจากการครอบงำโดยตรงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อได้รับเอกราชภายหลังจากที่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกามาเป็นเวลานาน ผู้นำของประเทศเกิดใหม่จึงเรียกร้องให้ประชาชนพลเมืองในประเทศของตนร่วมกันสร้างชาติและสร้างแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นเพื่อกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งได้พยายามนำประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าเทียบเคียงกับอารยประเทศ

แนวการสร้างแผนพัฒนาประเทศนั้นเป็นผลมาจากการแปลความหมายของการพัฒนาด้วยการกำหนดว่าจะให้สังคมก่อนอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด จากนั้นจึงมีการกำหนดสังคมในอุดมคติขึ้นมา สังคมในอุดมคติที่กล่าวถึงนี้อาจจำแนกได้ดังนี้ สังคมที่ยึดถือศาสนาเป็นเป้าหมายหลัก สังคมที่ยึดถือวัตถุนิยมเป็นเป้าหมายหลัก และสังคมที่มีเป้าหมายทวนกระแสลัทธิทุนนิยม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาของสังคมก่อนอุตสาหกรรมจะเป็นเช่นไรก็ตาม สังคมเหล่านี้จำเป็นต้องแปรเปลี่ยนไปตามกระแสคลื่นของลัทธิทุนนิยมของโลก ทั้งนี้ เป็น

เพราะระบบเศรษฐกิจของสังคมทุกสังคมจะเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกนั่นเอง แต่การที่สังคมต้องพัฒนาเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของระบบทุนนิยมมากขึ้นเพียงใด (อาทิเช่น ประเทศญี่ปุ่นได้กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมไป ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ได้แก่ เกาหลีใต้ ใต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์) นั้นมักจะขึ้นอยู่กับระดับของความพยายามของคนในชาติที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าด้วยการทำงานหนักและความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา

สังคมของไทยอาจจำแนกให้อยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า "สังคมเปลี่ยนผ่าน" โดยได้เร่งรัดพัฒนาประเทศอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีแรกที่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่หนึ่ง นับแต่นั้นมา การพัฒนาตามแนวทฤษฎีความทันสมัยได้กลายเป็นกระแสหลักที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ยึดถือเพื่อให้ประเทศก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรมเฉกเช่นประเทศในยุโรปและอเมริกา อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน การพัฒนาของไทยใช้ว่าจะจะเป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้เพราะ ปัจจัยภายนอก เช่น การตัดทวงผลประโยชน์ของบริษัทข้ามชาติ การแทรกแซงจากชาติมหาอำนาจ และปัจจัยภายใน เช่น ความปั่นป่วนวุ่นวายทางการเมืองอันเป็นผลมาจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย และมีข้อขัดแย้งในการแปลความหมายหรือการเปลี่ยนเป้าหมายการพัฒนาอยู่เสมอ ๆ ได้กำหนดเป้าหมายให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ เหตุการณ์ดังนี้จะยังคงปรากฏขึ้นอยู่ต่อไปอย่างน้อยอีกหนึ่งทศวรรษจนกว่าคนทั้งสังคมจะผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเพื่อนำพาไทยผ่านมรสุม (หรือได้รับชัยชนะบนเวทีการแข่งขันในระบบทุนนิยมโลก) เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายร่วมกันเฉกเช่นประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และใต้หวัน

ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านของระบบเศรษฐกิจและการเมืองของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ลักษณะการประกอบอาชีพของประชากรได้เพิ่มความสลับซับซ้อนและมีการเน้นความชำนาญพิเศษมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน อาชีพใหม่ ๆ ได้เกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับของคนวัยหนุ่มสาว รวมทั้งเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าอาชีพที่เคยเป็นที่นิยมยกย่องว่ามีเกียรติและได้รับการยอมรับจากวงสังคม (เช่น อาชีพการรับราชการ) เสียอีก อาชีพใหม่ ๆ ที่กล่าวถึงนี้ ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับการผลิตทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมบริการ ก่อสร้าง การขุด และจำหน่ายสินแร่ การบริการโรงแรมและการท่องเที่ยว การขาย การค้าระหว่างประเทศ

การคมนาคมและการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์และการโฆษณา นักร้องนักแสดง ทนายความและที่ปรึกษากฎหมาย นายหน้า และสถาบันการเงินและธนาคาร นอกจากนี้ ได้เกิดมีอาชีพอิสระ เช่น นักเขียน นักประพันธ์ การบริการทางสุขภาพ บริษัทที่ปรึกษา ฯลฯ ซึ่งสามารถสร้างรายได้และชื่อเสียงแก่คนที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ มาก จะเห็นได้ว่า สังคมปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้สมาชิกใช้ศักยภาพของแต่ละบุคคลสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเองและประเทศชาติมากกว่าแต่ก่อน ดังนั้น ในภาคที่สองของหนังสือเล่มนี้จึงได้กล่าวถึงการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้สำรวจตัวเองว่ามีความพร้อมที่จะก้าวไปสู่งานอาชีพหรือยัง การชี้ให้เห็นช่องทางและแนวทางในการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพในข้อเขียนบทที่ 6 และ 7 จะทำให้ผู้ศึกษาได้เปรียบและริบเร่งฝึกฝนหาความรู้ความสามารถในขณะที่ยังใช้ชีวิตอยู่ในสถานศึกษา รวมทั้งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกเวลาเรียนในสาขาที่สังคมต้องการ ดังสุภาษิตที่ว่า "ผู้ตื่นก่อนย่อมได้เปรียบผู้อื่น" อนึ่ง บางส่วนของความรู้พิเศษเหล่านี้ได้นำมากล่าว ในภาคผนวกไว้แล้ว

ความส่งท้าย

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงสถานภาพและบทบาทของปัจเจกบุคคลแต่ละคน ของกลุ่มบุคคล (เช่น นิติบุคคลห้างหุ้นส่วน บริษัท สหกรณ์ และสหภาพแรงงาน) และของรัฐ (เช่น การออกกฎหมายส่งเสริมและควบคุมการสร้างแผนพัฒนาประเทศ การจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรเพื่อการส่งเสริมอาชีพ) ที่มีต่อการประกอบอาชีพของสมาชิกในสังคม แต่เนื่องจากสังคมแต่ละสังคมมิได้ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวในโลก ดังนั้น การศึกษาถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ จึงได้นำมากล่าวไว้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงสภาวะของการมีงานทำ และการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของมนุษย์ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจ และการ เมือง ของโลกที่ผันแปรไปตลอดเวลา

เป้าหมายหลักของการเขียนก็คือการชี้ให้เห็นถึงหนทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยย้ำให้เห็นถึงการนำเอาศักยภาพของบุคคลและพลังของกลุ่มบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำมาหาเลี้ยงชีพของตนและสังคมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ เพราะอาชีพก่อให้เกิดราย

ได้และความมั่งคั่ง หากทุกคนในสังคมร่วมกันทำงานอย่างจริงจังและอย่างชาญฉลาดแล้ว ประเทศก็จะก้าวหน้าและเจริญรุ่งเรืองไปด้วย อนึ่ง ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 ว่า อาชีพยังประกอบด้วยหลักเกณฑ์ทางด้านเทคนิค และทางด้านสังคม รวมทั้งทำให้เกิดความภาคภูมิใจว่าตนมีความรู้ความสามารถในการทำงานและมีความพอใจในผลงานที่ทำขึ้นอีกด้วย ดังนั้น เราจึงเห็นได้ว่าการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องเอาใจใส่เพื่อจะได้เตรียมตัวเข้าสู่อาชีพและพัฒนาอาชีพให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้มิได้กล่าวครอบคลุมถึงผลที่จะเกิดขึ้นในแง่ที่ว่า ผู้ใดได้รับผลประโยชน์และผู้ใดจะเสียประโยชน์ในการประกอบอาชีพบ้าง และละเว้นที่จะอธิบายถึงหัวข้อที่เกี่ยวกับการผูกขาด การกระจุกตัวของทรัพย์สินและความมั่งคั่งในกลุ่มนักธุรกิจขนาดใหญ่และบริษัทข้ามชาติ รวมทั้งไม่ได้วิเคราะห์หรือพิพาททางการเมืองของผู้นำทางธุรกิจที่อาจใช้อำนาจทางเศรษฐกิจของตนเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของตนและกลุ่มของตน ทั้งนี้ มิใช่ว่าหัวข้อดังกล่าวจะไม่มีมีความสำคัญ หากแต่เป้าหมายประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ต้องการให้ผู้อ่าน เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันและใช้ประโยชน์จากกระแสหลักแห่งการพัฒนาของสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมที่เต็มไปด้วยการต่อสู้แข่งขัน ทั้งที่เป็นการแข่งขันกับตัวเอง กับคนร่วมสังคมและกับคนต่างสังคมมากกว่าที่กล่าวครอบคลุมเนื้อหาทุกด้าน อย่างไรก็ตาม ผู้สนใจในหัวข้อที่เพิ่งกล่าวถึงนี้อาจหาอ่านได้จากหนังสือเล่มอื่น⁽¹⁾

สถานศึกษาและ มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งอบรมทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะสมกับที่รัฐและตัวผู้ศึกษาได้ลงทุนทั้ง เวลาและเงินทองมากมาย ดังนั้น เราจึงให้ความหวังว่าอนาคตของสังคมไทยขึ้นอยู่กับคนรุ่นใหม่ที่จะนำประเทศชาติให้ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ผู้เขียนจึงขอถือว่า เรื่องนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้อ่านทุกคนที่จะช่วยกันจรรโลงให้สังคมไทยเฟื่องฟูและหลุดพ้นจากการเป็นประเทศด้อยพัฒนาโดยเร็ว

เชิงอรรถที่ 8

(1) ดำรงค์ ฐานดี, **สังคมวิทยาพัฒนาการ**. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531); เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, **วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย**. (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525).

